

**ПАРЛАМЕНТАРНА КОНТРОЛА
ВЛАДЕ
НА ПРИМЕРУ ДЕЛОВАЊА САВЕЗНЕ
СКУПШТИНЕ**

Извештај №1

Центар за либерално-демократске студије
Београд – Смедеревска Паланка
април 2001.

**ПАРЛАМЕНТАРНА КОНТРОЛА ВЛАДЕ
НА ПРИМЕРУ ДЕЛОВАЊА САВЕЗНЕ СКУПШТИНЕ**

Уредник:

проф. др Драгор Хибер

Издавач:

Центар за либерално-демократске студије, Београд – Смедеревска Паланка

За издавача:

др Зоран Ваџић, ЦЛДС

Ликовно-графички уредник:

Зоран М. Благојевић

Штампа:

„Графос“, Смед. Паланка

Тираж:

500 примерака

Београд, 2001

*ЦЛДС се захваљује
Комисији Европске уније на подршци овом пројекту*

Тим који реализује пројекат

Руководилац пројекта

Др Зоран Ваџић, председник Центра за либерално-демократске студије

Аутори извештаја

Др Слободан Самарџић, директор политичких студија у Центру за либерално-демократске студије

Др Зорица Радовић, виши научни сарадник у Институту за европске студије

Секретар пројекта

Танасије Маринковић, асистент Правног факултета

Сарадник на пројекту

Жарко Петровић, координатор мреже правне помоћи Југословенског комитета правника за људска права

Садржај

<i>Увод</i>	7
I Формирање Савезне скупштине	10
II Случајеви непоштовања пословника	12
III Гласање о неповерењу Влади	18
IV Захтеви за разрешење председника Већа грађана	22
V Могућности контроле Владе од стране посланика према решењима пословника	25

У савременом пољитичком речнику израз „парламентарна демократија” још увек у популарности обухвата једини поимање демократије. Тај израз мање-више подразумева целокупни пољитички процес за који се претпоставља да функционише у духу демократских начела. Ту су укључене институције власти – законодавне, извршне и судске, систем пољитичког одлучивања, деловање пољитичких странака и различитих интересних група, изборни процес, као и комплекс пољитичке јавности. Чинилац овај систем успоставља, организација, удружења, правила понашања и актера окреће се око средишта пољитичке институције – парламента. Деловање парламента најоубедљивије је показатељ природе једне пољитичке системе, његове демократске или недемократске карактера.

Однос парламента и владе, законодавне и извршне власти, представља саму осовину демократске пољитичке процеса. Какав је стварни однос између ове две стране власти, зависи од више фактора. Један од њих је уставни чинилац, који одређује њихов јерархички однос. За пољитички животни систем мање није значајан чинилац стварне пољитичке моћи. Модерни парламентаризам по својој пољитичкој суштини јесте пре свега перманентна институција у примању моћи, која се одвија на релацији парламента – влада. Начелно, владу конституише парламентарна већина али, као динамичнији и комплекснији пољитички чинилац у односу на парламента, влада има природну тенденцију да контролише цео пољитички процес, не само онај пре и након доношења основних одлука, већ и сам процес одлучивања у парламента. Из те визије, парламента само доноси основне одлуке, али их влада припрема и спроводи, што у пољитичкој мери моћи представља начелну предност. Стога је институција парламентарне контроле владе кључан за демократску равноправност између законодавне и извршне власти у сваком пољитичком систему.

Оштра је у Србији, Црној Гори и њиховој федерацији (СР Југославији) уставно легитимизован систем плуралистичке демократије (1990, односно 1992. године) парламентаризам није имао много среће. Не улазећи овде у једини његови најбољи функционисања, може се сумарно рећи да је индекс његове деценијске неуспеха био садржан у јединственој способности извршне власти, било на савезном било на републичком нивоу, и самим тим у јединственој одсутности њене парламентарне контроле. Стога је један од великих задатака пољитичке транзиције, који се доводио након

савезних избора од 24. септембра прошле године, успостављање система власти у коме ће, бар за почетак, различити носиоци власти испуњавати своје уставне функције.

Пројекат, чији се први извештај даје на увид јавности, био је остављен пре поменутих савезних избора. Смисао његовој покретања зависио је исхода ових избора, будући да су дошаташњи носиоци власти били главни виновници најоштријег парламентаризма, а њихови изборни сугарници главни заговарачи опшочинског демократског живота у коме ће парламенти бити стожер власти, самим тим и делатан контролор владе. Када је након многе порођајних мука успостављена Савезна скупштина са новом парламентарном већином, пројекат је и стварно могао да опшочине. Шта је његов садржај и његов циљ?

У својој знаменитој књизи О револуцији Хана Арент одредила је поуздани критеријум и показатељ смисла револуционарних преокрета модерног доба. То су уставне које настају из великих социјалних преокрета и политичких преокрета. Реч је о уставима у којима се кристалнише и чува слободарски дух политичке побуне, уколико ја она уопште постоје. Преокрет од 5. октобра имао је своју политичку деновиацију у изразу „демократска револуција”. Колико је ова промена била демократска може се поуздано тврдити тек по политичким уставима које она успостави. Основна међу њима је парламенти, у случају предмета овог пројекта – Савезна скупштина. У средњој пројекта јесте управо праћење и испуњавање делања овог главне представничке и законодавне тела у једној од његових основних функција – у контроли владе. Пројекат, дакле, нема за предмет анализовање целокупног рада савезног парламента, што би био преамбициозан подухват. У његовом средњој је однос парламента према Влади, као питање које може да расветли значајне аспекте функционисања самог парламента.¹

Пројекат претставља њерманентно праћење скупштинског рада, у оба њена дома и у њиховим радним телима. Тај посао ће се обављати из једне специфичне ула посматрања: колико се посланици држе правила скупштинског рада као једине формалне регулационе механизма који им стоји на располагању. Та правила (садржана у пословницима два скупштинска већа) јесу наслеђена, као и сам уставни оквир функционисања свих постојећих органа власти, али, док се не сачине други, који ће можда боље регулисати рад парламента, постојећи представљају једини услов правилности и извесности скупштинског живота. Штавише, чињеница да су ова правила донели они који данас представљају скупштинску мањину (опозицију), на занимљив начин илустрира делатни карактер правила као општите регулатора скупштинског рада. Та чињеница, међутим, неће ограничити аутор анали-

¹ Овде се с правом може поставити проблем политичке перспективе овог парламента имајући у виду неизвесну судбину СР Југославије као федерације две републике, од којих једна са крајње озбиљним намерама доводи у питање постојање саме федерације. Али, без обзира на ову политички крајње неповољну чињеницу, основни предмет овог пројекта

изе у томе да не укажу на слабе тачке постојећих правила у мери у којој она сама ограничавају маневарски простор рада парламентарца, пре свега оних из редова опозиције.

Анализа, која ће бити представљена у четири извештаја, по два за свако редовно скупуштинско заседање у току 2001. године, намењена је пре свега посланицима овој скупуштинској сазива. Основи циљ пројекта садржан је у дојриносу, колико је он замислив, ефикаснијем и више демократском раду Савезне скупуштине. Рад највишеј представничкој и законодавној тела у држави треба да буде подложан увиду општинске јавности земље, самим тим и једној стручној анализи која ће се посредством овој пројекта перманентно обављати. Самим тим, корисници резултата пројекта могу да буду и сви заинтересовани (странке, медији, наука, најшира јавност), који деле знање о значају рада парламентарца за укупну ситуацију у земљи.

Пројекат Парламентарна контрола владе, који реализује Центар за либерално-демократске студије, прихватила је и финансијски помогла Комисија Европске уније посредством своје Делегације у СР Југославији. Тим који ја изводи види у тој чињеници не само прилику да обави један професионални посао, већ и симболичку сарадњу услова Европске уније у далекосежним подухватима свеколике либералне и демократске реформе наше државе и друштва. Развој домаће парламентаризма има и у том контексту необично велики значај. Чланови тима изражавају овом приликом жељу да ова својеврсна парламентарна хроника представља скромни допринос овом развојном процесу.

*

Овај извештај односи се на прву и другу седницу првој редовној заседања Савезне скупуштине, које су одржане у фебруару и марту ове године. По плану пројекта следе још три извештаја који ће се тицати седница Скупуштине до краја ове године. Поред основној документационој материјала (Устав, пословници, предлози закона и других одлука), у анализи су коришћени неауторизовани снимци са скупуштинских седница. Такође, чланови тима користили су и технику нејасне израђења скупуштинских седница и седница њених радних тела.

има једно шире и трајније значење. Он представља тест демократске промене кроз који управо сада пролазе актери који ће без обзира на исход основног државног питања и у Србији и у Црној Гори остати на политичкој сцени. Када је пројекат био постављен и предат на конкурс Комисије Европске уније били су у изгледу само савезни избори, док о републичким у Србији, и поготово Црној Гори, нико није могао ни да размишља. У међувремену су исти актери промена у савезном парламенту и у Србији преузели власт, то јест републички парламент и Владу, тако да актуелност овог пројекта на посредан начин остаје важећа за ову Републику.

I Формирање Савезне скупштинине

Конститутивна седница Савезне скупштине након избора за оба њена већа од 24. септембра 2000. године, одржана је 7. октобра.² Том приликом верификовано је 119 од укупно 138 мандата у Већу грађана и 39 од укупно 40 мандата у Већу република. Преостали мандатати, 19 у Већу грађана и један у Већу република, били су верификовани на седницама скупштинских већа 4. новембра. Након коначне верификације, страначко-коалициони састав већа Савезне скупштине изгледао је овако:

Веће грађана:

- Демократска опозиција Србије (ДОС) – 58 посланика
- Социјалистичка партија Србије - Југословенска левица (СПС-ЈУЛ) – 44 посланика
- Социјалистичка народна партија (СНП) – 28 посланика
- Српска радикална странка (СРС) – 5 посланика
- Српска народна странка (СНС) – 2 посланика
- Савез војвођанских Мађара – 1 посланик

Веће република:

Из Србије:

- Демократска опозиција Србије (ДОС) – 10 посланика
- Социјалистичка партија Србије – Југословенска левица (СПС-ЈУЛ) – 7 посланика
- Српска радикална странка (СРС) – 2 посланика
- Српски покрет обнове (СПО) – 1 посланик

---

² Чињеница да је седница одржана у Сава центру у Београду, а не у здању Савезне скупштине, треба да подсети на драматичне околности у којима се дошло до веродостојних изборних резултата након избора од 24. септембра. Зграда Скупштине била је знатно оштећена приликом демонстрација од 5. октобра, тако да до њеног реновирања она није била за употребу. Иако је основни спор око изборних резултата, а с њим и народна побуна од 5. октобра, избио око председничких избора и покушаја Савезне изборне комисије да кривотвори њихове резултате, није ни изборни исход за два скупштинска већа прошао без спорова, што се одразило на тешкоће верификације једног броја мандата посланика на конститутивној седници Скупштине.

Из Црне Горе:

- Социјалистичка народна партија (СНП) – 19 посланика
- Српска народна странка (СНС) – 1 посланик

Треба поменути да су се последњи избори за Савезну скупштину одиграли под нешто измењеним изборним условима за Веће грађана и сасвим измењеним изборним условима за Веће република у односу на претходне. Што се првог тиче, најзначајнија промена тиче се смањења броја изборних јединица у Србији са 29 на 26. Била је то последица чињенице да је бивша изборна јединица Приштина припојена изборној јединици 26 Врање, и да су две бивше изборне јединице Косовска Митровица и Пећ припојене изборној јединици 24 Прокупље.³ Тиме је била извршена формална диспропорција у броју бирача две изборне јединице у односу на остале и, што је важније, стварна диспропорција у броју мандата из ове две јединице у односу на остале (10 Прокупље и 9 Врање у односу на остале које дају између 3 и 5 мандата).

У случају изборних услова за Веће република, измене које су уведене пре избора биле су потпуне. Најпре је амандман III на Устав СРЈ од 6. јула 2000. утврдио да се ови избори врше у форми непосредних избора, за разлику од претходног решења по коме је ова материја спадала у законодавну надлежност република члананица (бивши члан 81, став 2 Устава СРЈ). Оне су се, са своје стране, до сада по правилу опредељивале за изборе својих делегација у Веће република у својим скупштинама, било на основу већинског било на основу сразмерног принципа. На основу поменуте измене Устава, у Савезној скупштини донет је Закон о избору посланика у Веће република (24. јула).⁴ Избори од 24. септембра обављени су по новим изборним правилима.

Након признавања резултата избора од стране изборне коалиције СПС-ЈУЛ, дошло је до стварања новог коалиционог споразума на савезном нивоу између победника на изборима у Србији, ДОС, и две странке из Црне Горе, СНП и СНС. Савезна влада, која је настала из овог споразума, изабрана је на заједничком заседању Савезне скупштине 5. новембра 2000. године. Њен председник, Зоран Жижих поднео је пред посланике оба дома експозе у којем је изнео програм рада Владе и предлог њених чланова. Експозе је прихватила већина посланика оба дома.⁵

³ Види: Закон о изборним јединицама за избор савезних посланика у Веће грађана Савезне скупштине, „Службени лист СРЈ”, бр. 32, 2000.

⁴ Види: Закон у „Службеном листу СРЈ”, бр. 32, 2000. Овде није место да се врши реконструкција поступка одговарајућих уставних и законских промена. Ипак, вреди бар напоменути да владајуће странке у Црној Гори и тамошњи органи власти нису прихватили ове промене, што је происходило њиховим бојкотом савезних избора.

⁵ Експозе председника Жижиха објављен је у „Југословенском прегледу”, бр. 3, 2000, стр. 123-130

II Случајеви нејошћивања пословника

Изнети случајеви односе се на рад прве и друге седнице првог редовног заседања Већа грађана Савезне скупштине у 2001. години.

Члан 92, став 4 Пословника Већа грађана

Током наставка прве седнице првог редовног заседања Већа грађана Савезне скупштине, одржане 26. фебруара 2001. председник Већа грађана је ставио на гласање предлог да говорници ограниче своје излагање на 10 минута и да узимају само једном реч. Посланик опозиције је рекламирао кршење члана 92. Пословника позивајући се на право посланика да говори о истој тачки дневног реда два пута, а исто тако да је предложено време сувише кратко с обзиром на значај теме (на дневном реду био је Закон о амнестији). Председник Већа је одговорио да према члану 92, став 4 Пословника „Веће може, на предлог председника Већа, одлучити да се о појединој тачки дневног реда може говорити само једном, а може одредити и краће трајање излагања“. Даљи приговор посланика је био да је већ одлучено на који начин и колико дуго ће се расправљати. („Међутим, ако смо седницу започели са неограниченим временом дискусије, онда треба тако и да наставимо“ - Ж. Игић ; „Ако није било ограничења кад је започела ова расправа, не може их бити ни данас. Ако је било неких ограничења, онда могу само да се следе та ограничења са претходног дела седнице“ – В. Шешељ).

Питање које се у овом случају поставља је следеће: да ли се став 4 члана 92. Пословника може тумачити на начин на који га је протумачио председник Већа, наиме да се у сваком тренутку током расправе о поједином питању може мењати претходно прихваћено правило о дужини расправе и броју јављања од стране посланика, или, како су рекламирали посланици, да када се једном донесе одлука она се не може мењати, бар док се не исцрпи расправа о једној тачки дневног реда.

Мада у самом Пословнику, па ни у члану 92. не стоји изричито да се током расправе о неком питању не може мењати претходно донета одлука, односно да се не може применити став 4 члана 92, мишљења смо да је у овом

случају дошло до кршења члана 92. Пословника. Свака процедура захтева извесност, што значи да правила поступања током претреса не могу да се мењају. Поред овог, оваквом одлуком председника Већа, која је и изгласана од стране Већа (71 посланик је гласао за), посланици су стављени у неједнак положај тиме што они посланици који су учествовали у расправи током првог дела седнице нису били ограничени на 10 минута дискусије за разлику од оних који су учествовали у расправи у другом делу седнице. Такође, посланици који су рачунали на право да се по други пут јаве за реч о истом питању конципирали су своју дискусију рачунајући на могућност да се јаве по други пут.

Члан 120. Пословника Већа грађана

Током претреса предлога Закона о амнестији један посланик је приговорио да став 2 члана 1. предлога није образложен, као што није образложена ни висина скраћивања издржавања временске казне прописане у члану 2. предлога овог Закона. Наиме, према члану 120. Пословника став 3, предлог закона мора бити образложен, а у ставу 4 се додаје да образложење мора да садржи уставни основ за доношење закона, разлоге и циљеве доношења.

Сам предлог Закона о амнестији формално садржи разлоге и објашњење, међутим његовим пажљивим читањем уочава се да у том делу не постоји објашњење за став 2 члана 1. закона (ради се о затвореницима албанске националности), као и да није наведен ни један разлог зашто се казне затвора умањују баш за једну четвртину - члан 2.

Мада сама формулација члана 120. Пословника није довољно прецизна – тражи се „објашњење основних правних института и основних решења“ садржаних у предлогу, што значи не свих, ипак се примедба посланика односила на битна решења. Утолико се може закључити да овај предлог закона није испунио све формалне претпоставке да се нађе на дневном реду седнице Већа, односно да је делимично прекршен члан 120. Пословника.

Овај случај покреће и друга питања везана за нека пословничка решења. Према одредби члана 124. Пословника ваљаност поднетог предлога закона утврђује председник Већа, који има право да предлагачу врати предлог закона са примедбама да допуни свој предлог у складу са Пословником, а ако овај то одбије председник Већа има право да затражи од Већа да се о том питању изјасни. Поставља се питање, нема ли према овом решењу председник Већа ипак велика овлашћења када сам одлучује о испуњености услова предвиђених у члану 120. Пословника? Да ли би било боље да се у случају спора између предлагача и председника Већа укључи и Комисија за пословнике, која је иначе задужена да прати примену пословника?

Исто тако, поставља се питање да ли посланик може да стављањем приговора о неиспуњености услова из члана 120. издејствује да се о његовом приговору гласа на седници Већа, што за последицу може да има и враћање предлога закона предлагачу.

Члан 125. Пословника Већа грађана

Овај случај могао би се назвати неоснованим позивањем на члан 125. Пословника и од стране посланика и од стране председника Већа грађана. Посланик (Д. Шегрт), позивајући се на право из члана 82. Пословника да предложи допуну дневног реда, затражио је објашњење зашто предлог посланичке групе СПС да се расправља „о стању и перспективама у односима у Савезној Републици Југославије, који је поднет 30 дана раније, није стављен на дневни ред када је прошао рок од 30 дана наведен у члану 125. Пословника.” Председник Већа му је одговорио да није „поднет довољан број потписа за ову иницијативу и да је то био формалан разлог због чега то није учињено”.

Међутим, у члану 125. стоји да председник Већа не може уврстити у дневни ред предлог закона пре истека рока од 30 дана, а мора најкасније у року од три месеца (плус 10 дана ако предлагач није Савезна влада или Народна банка Југославије). Даље, у члану 125. не поставља се као услов постојање одређеног броја потписа. Предлагач закона, наиме, може бити и само један посланик.

У овом случају ради се о погрешном позивању на члан 125. Наиме, члан 125. односи се на предлог закона. Посланичка група СПС није ни поднела предлог закона па се посланик није ни могао позивати на тај члан. Даље, и да се ради о предлогу закона, није истекао рок од три месеца, већ рок од 30 дана. Уколико је председник Већа овај приговор требало да одбије позивањем на наведене чињенице, а не позивањем на недовољан број потписа. Другим речима, председник Већа је требало да позове посланика да користи своје право из члана 82. Пословника, а то је право на допуну дневног реда.

Члан 82. Пословника у вези са чланом 83. Пословника

Посланик (Љ. Илкић) позивајући се на члан 82. Пословника предложио је да се у дневни ред седнице уврсти следећа тачка дневног реда: Мере и активности у вези заштите сточног фонда у Југославији од епидемија „лудих крава”, слинавке и шапа. Пошто је предлог образложен, председник Већа, је уместо да га да на гласање, дао реч потпредседнику Владе (М. Лабус), који је обавестио посланике да Влада поводом тог проблема већ предузима одређене

мере. Тек потом је председник Већа предлог посланика ставио на гласање. Веће је одбило да овај предлог уврсти у дневни ред.

У овом случају поставља се питање, да ли је председник Већа поступио правилно. Према члану 82, став 3 Пословника, пошто посланик предложи допуну дневног реда, Веће се изјашњава о томе. Није ли председник Већа, дајући реч представнику Владе пре него што су се посланици изјаснили о овом предлогу омогућио да представник Владе својим иступањем допринесе да Веће одбије да уврсти у дневни ред расправу о поднетом предлогу посланика?

Несумњиво је да према члану 83. Пословника представник Владе има права да учествује у раду седнице („у раду седнице Већа могу да учествују само председник, потпредседници и чланови Савезне владе, гувернер и заменик гувернера Народне банке Југославије“). Али, овај случај отвара нека питања: шта се у контексту члана 83. Пословника сматра учешћем у раду седнице Већа? Да ли је то и утврђивање дневног реда, или је само расправа о питањима које се налазе на дневном реду? Ако се прихвати шире тумачење члана 83, а у вези са правом посланика из члана 82. да допуњава и мења дневни ред седнице Већа, може се доћи у ситуацију да се ово право посланика обесмисли, јер ће представник Владе, иза кога стоји ауторитет Владе и парламентарна већина, својим „мешањем у утврђивање дневног реда седнице“ свести ово право посланика на пуку формалност. Другим речима, право посланика да предлаже допуну и измену дневног реда седнице Већа треба да стоји „наспрам“ права Већа, односно других посланика да такав предлог прихвати или одбије, без увођења било ког „посредника“ у тај поступак.

Члан 92. Пословника Већа грађана у вези са правом предлагача односно шефа посланичке групе

Председник Већа грађана је поводом расправе о предлогу за гласање о неповерењу Савезној влади, позивајући се на став 4 члана 92. Пословника предложио да се ограничи излагање сваког посланика на 5 минута, а шефова посланичких група на 15 минута. Такође, предложио је да се дискусија ограничи само на једно јављање. На упадицу једног посланика (М. Гојковић): „А известилац?“, председник Већа је допунио свој предлог да се и известиоцу одреди излагање у трајању од 15 минута. На предлог другог посланика (М. Шегрт) предлог је преиначен на 7 минута за посланике, а 15 минута за шефове посланичких група. Овај предлог је био прихваћен.

Током расправе о предложеној тачки дневног реда у својству представника предлагача јавио се посланик Српске радикалне странке (М. Гојко-

вић), који је, без обзира на опомене председника Већа, говорио знатно дуже од 15 минута. Један од следећих говорника је такође био из ове странке, и то шеф посланичке групе (В. Шешел), који се поводом опомене председника Већа да говори дуже од договореног времена (7 минута) позвао на своје право шефа посланичке групе да говори 15 минута, што му је и одобрено.

Процедурални проблем који се тим поводом јавио је следећи: да ли известилац предлагача у ситуацији када су предлагачи из више посланичких група „суспендује“ односно „конзумира“ право шефова посланичких група из групе предлагача да и они говоре 15 минута, или они задржавају своје право да говоре онолико колико им припада као шефовима посланичких група. Питање наизглед тривијално, али ипак битно због рационализације рада парламента, али не и на уштрб права посланика.

Овај проблем настао је као резултат мањкавости самог Пословника. Наиме у члану 92, став 1 не прави се разлика у правима посланика без обзира да ли се они јављају у својству известиоца или шефа посланичке групе. Са друге стране, председник Већа у току припреме седница, а на основу својих права и обавеза утврђених у члану 32. Пословника, договара се са шефовима посланичких група. На основу тога, може се закључити да се став 1, члана 92. Пословника може и „еластично“ тумачити, односно да се, на основу унапред утврђеног договора са шефовима посланичких група, може правити дистинкција између известиоца и шефа посланичке групе тако што ће им се дати исти третман у погледу права на дужину излагања. Такав договор је, како произилази из стенографских белешки, и постигнут. Утолико опомена изречена од стране председника Већа да шеф посланичке групе Српске радикалне странке не може да говори дуже од 7 минута, јер је известилац који је из исте странке искористио то право говорећи 15 минута, не може се прихватити као оправдана.

Члан 187. Пословника Већа грађана

Према члану 187. Пословника „постављено посланичко питање треба да буде јасно формулисано и не сме да има обележја расправе о поједином питању“. По завршетку расправе о свим тачкама дневног реда друге седнице првог редовног заседања један посланик (В. Шешел) поставио је посланичко питање Савезном државном тужиоцу, зашто још није предузео кривично гоњење судија Савезног уставног суда који су починили више кривичних дела. Наводећи нека од тих кривичних дела, посланик се, међутим, упустио у расправу, квалификујући поступање судија, коментаришући одбијање Савезног уставног суда да пресуди у неким стварима као „о кривичним делима“ итд. На

тај начин посланик је злоупотребио право постављања посланичког питања, јер се упустио у расправу, мада члан 187. изричито каже да посланичко питање не сме да има обележје расправе. Такође, председник Већа није применио члан 186. Пословника, према коме, ако сматра да посланик није поставио питање у складу са одредбама Пословника, упозорава на то посланика и позива га да своје питање усклади са тим одредбама. Овај поступак председника Већа, свакако се не може сматрати пропуштањем обавезе чињења, јер председник може применити овај члан према својој процени о испуњености услова његове примене.

III Гласање о неповерењу Влади

За функционисање једне владе као носиоца извршне власти, и њен однос према парламенту, одлучујући значај имају уставни и законски механизми остваривања њене одговорности. Устав СР Југославије садржи институт гласања о поверењу Савезној влади, било да иницијативу покреће председник Владе (члан 103, став 3), било да то чине савезни посланици (члан 104, посебно став 2). Пословници оба већа Савезне скупштине детаљно се баве питањем одговорности Савезне владе, и то Пословник Већа грађана у делу XII (Обављање контроле над радом Савезне владе), а Пословник Већа република у делу XI (под истим насловом). У оба пословника садржани су следећи инструменти контроле владе: посланичко питање, интерпелација, питање поверења влади и гласање о неповерењу.

Свакако да је питање поверења влади најјачи облик испитивања њене одговорности у парламенту. Оно се по правилу поставља онда када одређена група посланика (у случају наше уставне и пословничке регулације најмање 20) сматра да је влада у свом деловању прекршила устав и закон, изашла из оквира свог програма рада или, пак, није реализовала свој програм. У парламентарној пракси није уобичајено да се влада суочава са питањем поверења након првих неколико месеци рада, будући да се резултати њеног деловања могу сумирати тек након релативно дужег периода. Ипак, питање о поверењу било је у Савезној скупштини стављено на дневни ред једног њеног већа већ након 138 дана постојања Савезне владе. Повод је био инцидент у Већу грађана, али је ток расправе о одговарајућој тачки дневног реда показао да је прави разлог постављања питања поверења био садржан у дубоком неслагању посланика опозиције са укупним дотадашњим активностима и резултатима рада Савезне владе.

Предлог за гласање о неповерењу Савезној влади поднела је у Већу грађана посланичка група Српске радикалне странке 7. марта 2001. године. Предлог је потписима подржао и један број посланика Социјалистичке партије Србије, тако да је укупно било 22 потписника предлога. Повод за подношење предлога био је физички напад савезног министра одбране Слободана Краповића на посланика СРС Војислава Шешеља, који се догодио током прве

седнице Већа грађана, 26. фебруара 2001. Министар Краповић упутио је након догађаја извињење јавности и Скупштини због свог чина, а Влада је у саопштењу од 1. марта изразила жаљење због инцидента, истичући да „без обзира на повод и актере инцидент не може до краја остати персоналне природе.” Овакав став Владе није задовољио радикале. Напротив, неколико изјава савезних министара у медијима поводом догађаја додатно је заострило њихов став према инциденту, да би, коначно, затражили и оставку Владе. Скупштинска седница о овом проблему била је заказана за 22. март и одржана истог дана, 15 дана након подношења предлога, чиме је испоштован члан 203, став 1 Пословника.

Текст Предлога за гласање о неповерењу јасно показује да је инцидент у Скупштини био повод предлагачу за критику целокупне Владе.⁶ Већ на основу Предлога могло се очекивати да ће скупштинска расправа овим поводом бити тематски много шира и разуђенија него што би то подразумевао један инцидент, ма какав био. Самим тим, било је необично значајно да се скупштинска расправа држи у пословничким границама.

Очекујући дугу и свеобухватну расправу, председник Већа искористио је своје пословничко право да предложи временско ограничење трајања излагања (члан 92, став 4 Пословника). Његов предлог да известилац (представник предлагача), председник Савезне владе и шефови посланичких група говоре до 15 минута, а посланици до 7 минута прихватила је већина посланика. Судаћи по току дискусије, то јест чињеници да се опозициони посланици приликом излагања често нису држали овог ограничења и да их је председник Већа често упозоравао на усвојено правило, може се закључити да су за овакав предлог председника гласали посланици владајуће коалиције, а да су против њега гласали посланици опозиције.

Предлагач је искористио своје право да образложи предлог за гласање о неповерењу. Известилац, посланик СРС Маја Гојковић, само се у почетку свог излагања држала повода иницијативе посланичког клуба њене странке. Она је, полазећи од једног навода у тексту Предлога, указала на могуће далекосежне последице у односима парламента и Владе на штету законодавног тела.⁷ Због тога се, како је навела, очекивала одлука Савезне владе о разрешењу минис-

⁶ „Пошто се ова Савезна влада не може похвалити неким успехом на политичком, економском или социјалном плану, изгледа да су закључили да им само изазивање инцидента може очувати неки кредибилитет.” Предлог за гласање о неповерењу Савезној влади, стр. 3

⁷ У тексту Предлога тај став гласи: „Непримерено је да функционер извршне власти физичком силом заводи свој ред према представницима законодавне власти.” У образложењу известиоца, према скупштинском стенограму, изречен је сличан став: „Након оваквог инцидента, чији смо очевици сви ми овде присутну на заседању Савезне скупштине, сви су били згрожени понашањем припадника извршне власти и угрожавањем достојанства парламента, како југословенски парламентарци, тако и целокупна јавност Југославије.”

тра одбране. Изостанак такве одлуке, као и јавна иступања поједних савезних министара, чији се наводи у излагању известиоца тумаче као оправдање и одбрана непримереног понашања министра одбране, условили су решеност посланичког клуба радикала да покрене иницијативу о неповерењу Влади.

Цео даљи ток излагања известиоца, а то је највећи део његовог иступа пред Већем, односио се на укупно деловање Владе до тог тренутка. Инцидент који је био повод иницијативе смештен је у даљем излагању у контекст скупштинске теме о којој се расправљало када се инцидент догадио. Реч је о предлогу Закона о амнестији. Од тог момента, повод иницијативе о неповерењу стављен је у други план, штавише он се сасвим изгубио. Закон о амнестији, који је на прошлој седници тог Већа био усвојен и у међувремену ступио на снагу, постао је предмет уводног образложења. Уследиле су и друге теме: питање одбрамбене моћи земље поводом усвајања поменутог Закона, збивања на југу Србије, неуспеси Владе на економском плану, Хашки трибунал, будућност Косова и Метохије, отцепљење Црне Горе.

Сва наведена питања, разуме се, могла су да представљају поводе за покретање питања о поверењу Влади. Конкретан предлог, међутим, стављен је на скупштински дневни ред поводом поменутог инцидента. У образложењу је тај повод сасвим замагљен, загубљен у великом броју других питања која су покренута. Са становишта ефикасности скупштинског рада може се поставити питање, да ли је председник Већа требало да скрене пажњу известиоцу да се држи дневног реда, који је био одређен садржајем конкретног Предлога за гласање о неповерењу. Такву могућност давао му Пословник (члан 91, став 1), и више од тога могућност да говорнику одузме реч уколико овај не би поштовао интервенцију председника о дневном реду. Чини нам се да ово питање у конкретном случају има смисла, будући да је одвлачење дискусије на друге теме деловања Владе лако могло да умањи значај врло озбиљног повода за расправу о одговорности министра, а посредно и читаве Владе, за његово насилно понашање. Ако је извештач у свом излагању изгубио повод свог иступања, председник Већа је требало да га подсети на то. Он то није учинио, већ је интервенисао само поводом прекорачења дужине излагања. (Излагање је трајало двоструко дуже од предвиђеног времена).

Укупни садржај уводног излагања, више него поднети Предлог за гласање о неповерењу, дао је садржинско усмерење читавој расправи о овој тачки дневног реда. То је било јасно судећи већ по одговору председника Савезне владе. Том приликом он се ни једном речју није осврнуо на повод изношења ове тачке на скупштинску расправу. Као да је сматрао да је Влада својим саопштењем од 1. марта поводом инцидента рекла све што има о тој ствари. Своје време за одговор искористио је да насупрот критикама известиоца афирмативно изложи елементе дотадашње активности Владе.

Даља дискусија поводом ове тачке дневног реда кретала се линијом јасне поларизације опозиционе и владајуће струје у Већу грађана. Тема је готово искључиво била: дотадашњи укупан рад Владе, уз спорадичне осврте на стварни садржај Предлога за гласање о неповерењу. Говорило је укупно 22 посланика опозиционих странака и 10 посланика владиних странака. Од последњих само су се два кратко осврнула на инцидент. Ово је, међутим, такође била спорадична тема и за посланике опозиције.

Може се сматрати својеврсним куриозитетом, имајући у виду тему расправе, да добром делу седнице није присуствовао ни један члан Владе. На негодовање опозиционих посланика, председник Већа дао је објашњење да Влада управо има седницу. Пред крај расправе, посланицима се придружио један члан Владе и узео учешће у дискусији.

Расправа о овој тачки дневног реда прошла је у релативном реду. Председавајући је више пута опомињао посланике, углавном опозиционе, на прекорачење времена за излагање. Једном посланику није дао реч, када је овај тражио реплику поводом излагања у којем није био поменути. Том приликом председник Већа строго је применио Пословник. Догодило се, међутим, више пута да се исти посланик недолучним речима обраћао својим претходницима у дискусији реплицирајући им. За једног је устврдио да је лажов, за другог да је „човек без морала, части и образа”, а за трећег да манифестује „лудило и покварењаштво”. Председник Већа није тим поводима изрицао мере које му налаже Пословник (чланови 108. и 110, став 2 о дисциплинским мерама поводом чланова 102. и 103. о кодексу понашања). Чињеница је да је реч управо о посланику на кога је на претходној седници овог Већа физички атаковао министар одбране, такође након неукусне и непримерене упадице. Иначе, и ово заседање Већа обиловало је небројеним сличним упадцима овог посланика. Та чињеница у великој мери осветљава неспремност већине посланика да озбиљно узме у разматрање конкретну иницијативу за гласање о неповерењу Влади. Проблем превазилази пословничку материју и по свој прилици њоме се не може регулисати.

Исход гласања по иницијативи за скупштинско преиспитивање одговорности Владе могао се предвидети на основу дискусије. За изгласавање неповерења било је 29 посланика, а против њих 70. Веће република није ни стављало на дневни ред ову тачку.

IV Захтев за разрешење председника Већа грађана

Веће грађана Савезне скупштине имало је на истој седници на којој се одлучивало о поверењу Савезној влади расправу о разрешењу свог председника. Штавише, то је била наредна тачка дневног реда те седнице. Захтев за разрешење поднела је посланичка група Социјалистичке партије Србије позивом на члан 35, став 1 Пословника у којем је предвиђен престанак функције председника Већа оставком или разрешењем.

У Образложењу захтева истиче се да је председник Већа трагичан догађај погибије и рањавања путника аутобуса на Косову и Метохији оквалификовао као „дневни догађај”. Након цитата те реченице, коју је на прошлој седници овог Већа изрекао његов председник, у Образложењу закључно стоји: „Тај срамни став о једној трагедији и цивилним жртвама не даје више легитимитет Драгољубу Мићуновићу да даље председава Већем грађана Савезне скупштине.”

Из Образложења није сасвим јасно шта је био основни разлог доношења овог захтева. На први поглед разлог не лежи у одређеном чињењу председника Већа, већ је садржан у његовом нечињењу. По неисказаном ставу (у Образложењу, а то су дискусије посланика који су подржавали захтев јасно показале) председник Већа био је дужан да на изложени предлог одмах прекине седницу, јер је реч о једној трагедији, а он то није учинио. То, међутим, у Образложењу не стоји, већ се оно заснива на изреченом ставу председника Већа о догађају („дневни догађај”), који по мишљењу подносиоца захтева сведочи о председниковом омаловажавању самог догађаја. Чињеница је, а о њој је јавност била обавештена истог дана када је седница одржана, да је председник Већа заправо прекинуо њен рад и одложио је за седам дана. Из његовог испућања на седници на којој се расправљало о захтеву социјалиста види се да је он седницу прекинуо онда када је добио званичну информацију о догађају, а да није хтео да је прекине на основу информације посланика који је затражио прекид.⁸ Суочени са том чињеницом, а незадовољни што председник није

⁸ По речима председника Већа: „Седнице већа се не прекидају само на основу тога што неко мобилним телефоном чује неку вест. Када смо проверили вест од савезног министра, од републичког министра, од војних власти и чули о размерама трагедије, као што знате, седницу смо одложили за читавих недељу дана у знак протеста због тог догађаја.”

задовољно њихов захтев, социјалисти су остали при намери да покрену иницијативу за разрешење председника, али су разлог могли да нађу само у његовој вербалној оцени догађаја, а не у његовом поступању.

Расправа која се у Већу водила поводом захтева социјалиста по форми, а делимично и садржински, личила је на расправу о поверењу Влади. Већим делом водила се око државне политике коју спроводи актуелна власт уз јасно поларизовану конфронтацију посланика опозиције и посланика владајуће коалиције. За прве, поступак председника Већа, прецизније, његова у Образложењу апострофирана реченица, представљала је добру илустрацију целокупне државне политике. Са тим у вези, чињеница да се на прекинутој седници расправљало о предлогу Закона о амнестији дала је за повод неким посланицима опозиције да говоре о овој ствари, иако је тај Закон већ био усвојен у оба скупштинска већа. Много више од самог предмета расправе, на стварном дневном реду био је сијасет тема са којима захтев социјалиста није имао непосредне везе.

Имајући ово у виду, поставља се питање, да ли је председавајући седнице (поводом ове тачке дневног реда то је био потпредседник Већа) требало да примени члан 91, ставови 1 и 2 Пословника о придржавању дневног реда и одузимању речи у оваквим случајевима. Чини се да и овом приликом, као и у случају расправе о поверењу Влади, сам проблем надилази могућности пословничке регулације и доследне примене Пословника. Политички јаз између две скупштинске групе је толики да готово свако спорно питање постаје разлогом његове манифестације. Доследна примена Пословника (поменутог чланана) у овом случају вероватно би изазвала скупштински бојкот посланика опозиције, тако да у датој ситуацији одрицање од његове примене вероватно представља поступак оправдане опортуности. Посланици опозиције, које ни овог пута није одликовала дисциплина (бар неке од њих), у више наврата негодовали су због учестале примене члана 110. Пословника (део о дисциплинским мерама) од стране председника Већа, дакле и овог пута, када је седницу водио подпредседник Већа. Њихов навод о томе да је примена Пословника селективна, то јест практикована само када иступају посланици опозиције, чињенично је тачан, али је исто тако чињеница, бар када је реч о ове две тачке дневног реда, да су управо они најчешће кршили Пословник. У том смислу, занимљива је била дискусија једног посланика опозиције, који је тврдио да Пословник није добар (треба при том имати у виду да га је овај сазив Скупштине, то јест Већа грађана, наследио, и да је тај посланик имао посланичку функцију и у претходном сазиву), тј. да је по себи рестриктиван и да је ствар у његовом тумачењу. Оно, наводно, може бити додатно рестриктивно, што је, по речима тог посланика сада случај, или, пак, толерантно. Он се, наравно, залаже за овај други начин практиковања Пословника.

Дилема коју би председавајући имао када би прихватио сугестију овог посланика била би следећа: ако би Пословник тумачио „толерантно”, допустио би очигледан покушај опструкције рада Већа; ако би, пак, Пословник тумачио „рестриктивно”, то јест дословно, вероватно би изазвао бојкот опозиције. Ни у једном ни у другом случају Скупштина не би могла да испуни своју основну сврху. Закључак је прилично једноставан: ова Скупштина, посматрана као целина, још увек сриче прве слокове свог демократског живота.

Најзад, да наведемо и сам епилог расправе о захтеву за разрешење председника Већа грађана. На основу члана 37. Пословника посланици су најпре одлучили да се јавним гласањем изјасне о предложеној иницијативи. Овог пута изражена је готово једнодушност: 87 посланика било је за, а свега 2 против. Приликом гласања о захтеву дошло је до очекиване поделе: 22 посланика било је за, а 64 против; један посланик био је уздржан. Председник Већа грађана није био разрешен своје дужности.

V Могућности контроле Владе од стране посланика према решењима Пословника

Пословник као облик контроле над радом Савезне владе предвиђа посланичка питања, подношење интерпелације, постављање питања поверења и гласање о неповерењу Савезној влади (члан 184. Пословника Већа грађана, односно члан 185. Пословника Већа република). Поред ових, непосредних облика контроле Владе од стране парламента, односно опозиције у парламенту, значајно је утврдити да ли постоје могућности утицања посланика из опозиције, односно опозиционих посланичких група, на сам рад парламента. Другим речима, да ли опозиција има могућности да утиче на утврђивање дневног реда седница, пошто већ као опозиција нема могућности да утиче на исход гласања у парламенту.

I

Када је реч првој групи инструмената, пажњу привлаче пословничка решења која се тичу института интерпелације. Овај институт предвиђен је и Пословником Већа република (чланови од 192-198.) и Пословником Већа грађана (чланови од 191-197.). Јасно је да се институт интерпелације по свом значају налази између посланичког питања и постављања питања поверења Влади. Посланичко питање за свој исход има добијање одговора, питање постављања поверења Влади за свој исход има изгласавање поверења или неповерења. За разлику од поменутих, институт интерпелације има крајње неизвесан исход. Наиме, посланици (њих 15, односно 10) који поднесу интерпелацију за претресање питања у вези са радом Савезне владе (према одредбама Пословника Већа грађана), односно политичког питања у вези са радом Савезне владе (према одредбама Пословника Већа република) морају и да предложе како ће се завршити претрес поводом интерпелације. Међутим, оба пословника остављају само две могућности: а) доношења закључка (Пословник Већа грађана), односно доношење става (Пословник Већа република), и б) прелазак на наредну тачку дневног реда.

Уочавају се две мањкавости ових решења. Прво, Пословником Већа грађана утврђено је да се интерпелација подноси поводом питања из рада

Савезне владе. То значи да било које питање може да буде повод за покретање овог механизма. По решењу Пословника Већа република овај механизам се може покренути поводом политичког питања из рада Савезне владе. Ко је тај који је овлашћен да утврђује разлику између „питања” и „политичког питања” и да ли је уопште могуће утврдити ту разлику када је реч о надлежности Владе? Ову разлику важно је уочити имајући у виду уставно решење по коме све одлуке из надлежности Скупштине морају бити прихваћене у оба већа да би произвеле дејство. Према овом решењу, никада Веће грађана и Веће република неће донети исту одлуку, јер и не могу да расправљају о истим питањима. Наиме, у Већу република предмет интерпелације може бити само политичко питање, а у Већу грађана било које питање у вези са радом Савезне владе.

Друга мањкавост овог решења огледа се у следећем: када, према пословницима оба већа, постоје само две могућности у погледу исхода овог поступка – доношење закључка, односно става или прелазак на другу тачку дневног реда, шта значи обавеза подносиоца интерпелације да предложи како ће се претрес поводом интерпелације завршити? Посланици који покрећу овај механизам сигурно га не покрећу зато да би се после расправе прешло на наредну тачку дневног реда седнице.

Постављање посланичког питања је веома значајан инструмент контроле владе, не толико по свом ефекту на судбину владе, односно министара, колико по ефекту у јавности. Међутим, решења пословника ни ту нису задовољавајућа. И то двоструко. Прво, посланичка питања најчешће се постављају на крају седнице, јер сам пословник утврђује да ће се по прихватању дневног реда гласати о томе када ће она бити постављена (члан 185, став 2. Пословника Већа грађана). Друго, без обзира што је утврђена обавеза Владе односно министара да дају одговор на питање, пословник не предвиђа никакву меру уколико одговорно лице не да одговор на посланичко питање. Укратко, када је реч о овом инструменту контроле Владе од стране парламента, може се рећи да је то право посланика без заштите.

II

Постојање могућности посланика, пре свега опозиционих, као и самих посланичких група из редова опозиције, да утичу на дневни ред седница скупштинских већа је веома значајно. Будући да представљају опозицију, што значи мањину, они не могу да утичу на исход одлука парламента, али стављањем на дневни ред седница парламента питања која они сматрају значајним, као и изношењем својих предлога решења тих питања, опозиција ставља јавности до знања какву би она политику водила да је на власти. Утолико је значајно да пословник садржи таква решења која опозицији омогућава-

ју да утиче на утврђивање дневног реда седница већа. Решења у оба пословника садрже низ мањкавости у том погледу.

Посланик према пословнику може бити предлагач закона. Најранији рок у коме се тај предлог закона може наћи на дневном реду седнице је 30 дана, а најкаснији 90 дана плус 10 дана уколико предлагач није Влада односно Народна банка Југославије (члан 125. Пословника Већа грађана). Када се има у виду да редовно заседање траје 4 месеца, сасвим је могуће да се предлог посланика уопште не нађе на дневном реду седнице, када је поднет. Ако се томе дода право председника Већа да лично процењује да ли предлог закона испуњава све услове предвиђене Пословником (члан 120.), односно да врати предлог предлагачу, могућност да се предлог закона посланика нађе на дневном реду седнице је још мања.

Пословником Већа грађана, изузев када је реч о утврђивању права посланика да формирају посланичке групе (члан 30.) и обавезе председника Већа да се консултује са шефовима посланичких група у припреми седница Већа (члан 32.), нису утврђена никаква права посланичких група. Не постоји ни одредба којом би се гарантовала пропорционална заступљеност посланичких група у радним телима Већа, нити се утврђују нека посебна права посланичких група у утврђивању дневног реда седница. Имајући у виду да најмање 5 посланика формира једну посланичку групу, посебно имајући у виду изборни цензус од 5%, иза једне посланичке групе стоји довољан број бирача да се њен утицај боље обезбеди у парламенту него што то пружа постојећи Пословник. На пример, могло би се предвидети да законски предлози посланичких група морају обавезно бити стављени на дневни ред седнице у току једног редовног заседања.

Једна од недоречености пословника тиче се и значења израза „редовно заседање Већа“. Шта се под тим подразумева? Да ли то значи да су назначени датуми (први радни дан фебруара плус четири месеца, односно први радни дан септембра плус четири месеца) периоди у којима већа морају да одржавају седнице, или то значи да су то периоди у којима не могу да се држе ванредне седнице? Ово је значајно, јер се ванредне седнице могу одржавати само у време када не траје редовно заседање (члан 116. Пословника Већа грађана), а ванредне седнице су један од начина када се на захтев најмање трећине посланика (поред захтева Владе) мора заказати ванредна седница са дневним редом који одреди предлагач. За ванредним седницама сигурно неће посезати парламентарна већина. Укратко дилема гласи: да ли је наведени период редовног заседања скупштинских већа период у коме већа морају да држе седнице и одлучују, или је то период у коме парламентарна мањина не може да заказује седнице са својим предлозима дневног реда.

У кратком закључку се могу истаћи неке карактеристике које се тичу скупштинске дисциплине посланика овог сазива. Непридржавање конкретне теме дневног реда је готово опште место у иступима посланика. Тиме скупштинске дебате добијају непримерену форму истицања генералних политичких разлика између посланика владине већине и опозиције, које, самим тим, често замагљују проблем о коме се расправља и у први план истичу политичке анимозитете на рачун делатног доприноса решавању конкретног проблема. Поред овога треба истаћи недопустиво чест случај недостатка кворума, чему не треба давати коментар. Ако се прва примедба о недисциплини претежно односи на посланике опозиције, друга се претежно односи на посланике владине већине. Али, обе подједнако утичу на општи утисак да Савезна скупштина на своје прве две седнице не одаје слику представничког тела народа које с пуном одговорношћу треба да обавља свој одговоран задатак.

О ауторима извештаја

Слободан Самарџић (1953) је доктор политичких наука, редовно запослен у Институту за европске студије, Београд. Директор је политичких студија Центра за либерално-демократске студије. Посебне области његовог истраживања су политички систем, савремени федерализам, модерна политичка мисао, Европска унија. Објавио је књиге *Идеологија и рационалности* (1984), *Демократија саветима* (1987), *Југославија пред искушењем федерализма* (1990), *Принудна заједница и демократија* (1994), *Европска унија као модел наднационалне заједнице* (1998), *Аргументи за Србију* (2001).

Зорица Радовић (1949) је доктор правних наука, редовно запослена у Институту за европске студије, Београд. Посебна област њеног истраживања је компаративно уставно право. У оквиру те области посебна подручја су: односи извршне и законодавне власти, федерализам, регионализам, мањинска права, право политичких странака. Објавила је књиге: *Нормативне делатности извршне власти* (1989), *Право и њена употреба језика* (1990, коаутор), *Југословенске мањине у суседним земљама и њихова права* (1992, коаутор), *Модел закона о изборима, политичким странкама и финансирању политичких странака* (1999, коаутор), *Принципи уставне декларације* (2000, коаутор), *Guide Through Electoral Controversies in Serbia* (2000, коаутор).

Центар за либерално-демократске студије Београд - Смедеревска Паланка

Центар за либерално-демократске студије (ЦЛДС) је нестраначка, невладина и непрофитна истраживачко-образовна организација.

Циљеви ЦЛДС-а су:

- заштита индивидуалних слобода,
- слободна тржишна привреда и економски напредак,
- владавина права,
- одговорна и ограничена држава,
- либерална демократија.

Остваривање ових циљева подразумева деловање ЦЛДС усмерено ка:

- реформама политичког система,
- економској транзицији,
- изградњи цивилног друштва,
- заштити људских и мањинских права,
- кооперацији међу појединцима, локалним заједницама и државама,
- истраживању и публиковању либералне мисли,
- едукацији грађана.

Основне активности ЦЛДС-а су:

- истраживање,
- утицај на јавно мњење,
- едукација.

КО ЈЕ КО У ЦЛДС:

Председник **др Зоран Ваџић**
Потпредседник **проф. др Борис Беговић**
Директор политичких студија **др Слободан Самарџић**
Директор правних студија **проф. др Драгор Хибер**
Директор економских студија **др Бошко Мијатовић**
Директор за регионалну сарадњу **др Милица Бисић**
Секретар **Смарагда Краник-Ваџић**, адвокат

ПРОГРАМСКИ САВЕТ

председник **др Бошко Мијатовић**

пријатељи ЦЛДС-а

проф. др William Baumol, Универзитет New York; директор C.V. Starr центра за примењену економију, САД
проф. др James Dorn, Универзитет Towson; потпредседник Cato института, САД
проф. др Младен Иванић, Председник Владе Републике Српске
проф. др Leonard Liggio, Универзитет George Mason, САД
проф. др John Moore, председник Grove City College, САД
проф. др Svetozar Pejovich, Универзитет A&M, САД; ICER, Италија

чланови ЦЛДС-а

проф. др Мирјана Васовић, Факултет политичких наука, Београд
др Иван Вујачић, Економски факултет, Београд
проф. др Илија Вујачић, Факултет политичких наука, Београд
др Слободан Вуковић, Институт друштвених наука, Београд
проф. др Бошко Живковић, Универзитет БК, Београд
проф. др Александра Јовановић, Правни факултет, Београд
проф. др Бранко Милановић, Светска Банка, Универзитет John Hopkins, САД
проф. др Даница Поповић, Економски факултет, Београд
др Божо Стојановић, Институт за европске студије, Београд

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

342.53(497.1)

САМАРЦИЋ, Слободан

Парламентарна контрола владе : на примеру
деловања Савезне скупштине : извештај Н° 1 /
Аутори извештаја Слободан Самарцић, Зорица
Радовић – Београд ; Смедеревска Паланка :
Центар за либерално-демократске студије, 2001
(Београд : Формат). – 31 стр. ; 21 cm

Подаци о ауторима преузети из колофона. –

Тираж 500.

1. Гл. ств. насл. 2. Радовић, Зорица
а) Парламентаризам – Југославија (СР)
ID=91306764